

Lyydia Poutanen

TAIPUMATTOMAN TAIVUTUSTA

eri-adjektiivin sijataivutus Suomi24-aineistossa

TIIVISTELMÄ

Lydia Poutanen: Taipumattoman taivutusta – eri-adjektiivin sijaintivutus Suomi24-aineistossa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Suomen kielen tutkinto-ohjelma, 24 sivua + liite
Lokakuu 2019

Tutkielman tavoite on selvittää ja kuvata adjektiivin *eri* taivutusta Suomi24-korpusaineistossa. *Eri* on kielenhuollon normien mukaan taipumaton adjektiivi, jota kuitenkin tässä aineistossa taivutetaan. Raja- jaan tarkastelun kohteeksi sijaintivutuksen, vaikka useista adjektiiveista on myös mahdollista muodostaa vertailumuotoja ja johtaa adverbeja. Tutkielman tarkoitus on selvittää, millaista *eri*-sanant sijaintivutus on ja mitä kielen ilmiöitä taivutukseen liittyy. Huomioin jo aineiston haussa sanamuotojen homonymian saman sanaperheen sanojen kanssa ja sen vaikutukset tuloksiin.

Analysoin aineistoa ensin sijamuoto kerrallaan, minkä jälkeen siirryn aineiston homonymian ja loppuheittoisten hakutulosten tarkasteluun. Analyysissä ilmenee myös sanant taivutusparadigman sisäistä homonymiaa. Keskeiset tulokset ovat, että *eri*-sanant sijaintivutus aineistossa on liki täydellistä ja monikon muodot ovat yksikkömuotoja harvinaisempia. *Erä*-sanant homonymiset muodot osoittautuvat todennäköisiksi mallin antajiksi *eri*-sanant sijaintivutukselle. Loppuheitto on aineistossa melko marginaalista.

Avainsanat: taipumaton adjektiivi, eri, sijaintivutus, semantiikka, homonymia, loppuheitto

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

1 Johdanto.....	3
2 Tutkimusongelmat ja -aineisto.....	4
2.1 Työn tavoite ja tutkimusongelmat	4
2.2 Aineiston esittely	4
2.3 Tutkimusmetodi.....	5
2.3.1 Hakusanojen valinta	5
2.3.2 Analyysin metodiikkaa.....	6
3 Teoreettinen tausta.....	8
3.1 <i>Eri</i> taipumattomana adjektiivina.....	8
3.2 <i>Eri</i> -sanan homonymiaa	9
3.3 Lauseoppi analyysin apuna.....	10
4 Aineiston analyysi.....	11
4.1 Tuloksista yleisesti.....	11
4.2 Tulosten esittelyä sijamuodoittain	12
4.2.1 Nominatiivi.....	12
4.2.2 Genetiivi	12
4.2.3 Partitiivi	13
4.2.4 Essiivi	14
4.2.5 Translatiivi.....	15
4.2.6 Inessiivi	15
4.2.7 Elatiivi	16
4.2.8 Illatiivi	17
4.2.9 Adessiivi.....	18
4.2.10 Ablatiivi.....	19
4.2.11 Allatiivi.....	19
4.2.12 Vajaakäyttöiset sijat	20
4.3 Homonymia ja muotojen yhteenlankeaminen	20
4.4 Loppuheittoiset muodot	21
5 Päätäntä.....	23
Lähdeluettelo	24
Liite 1: Hakutulosten määrä	25

1 JOHDANTO

Aiheeni on *eri*-sanan sijataivutus Internet-keskustelukorpuksessa. *Eri* on taipumaton sana, joka luokitellaan adjektiiviksi, koska se voi olla substantiivin määritteenä, vaikkei muiden adjektiivien tavoin taivukaan sija- ja vertailumuodoissa. Muita yleisiä taipumattomia adjektiiveja ovat *ensi*, *kelpo*, *koko*, *pikku*, *viime* ja *aika*. (Leino 1989: 68.) Olen kuitenkin usein havainnut *eri*-sanaa taivutettavan norminvastaisesti niin arkipuheessa kuin Internet-keskusteluissakin. Huomioni ovat kiinnittäneet esimerkiksi sana *erinlainen* ja sellaiset lausekkeet kuin *erillä tavalla*. Aiheeseen perehtyessäni en löytänyt aiempaa tutkimusta aiheesta, vaan lähinnä mainintoja siitä, että *eri* kuuluu taipumattomien adjektiivien joukkoon. Siksi halusin tutkia, millä taipumattomuutta perustellaan, missä sanoissa *eri* taipuu ja miten yleistä taivutus todella on.

Tutkielmani aiheen ytimessä on morfologia, mutta myös semantiikan ymmärrys on tärkeää tulosten merkitysten analysoimiseksi ja kuvailemiseksi. Myös syntaksi kulkee mukana läpi tutkielman, sillä tarvitsen sitä kuvaillakseni *eri*-sanan asemaa lausekkeissa. Tutkin asiaa myös kielenhuollon näkökulmasta – tarkoitukseni ei ole arvottaa tutkittavien kielenkäyttöä vaan selvittää, millaisia hakutulokset ovat suhteessa kielenhuollon normeihin, joiden mukaan *eri* ei taivu.

2 TUTKIMUSONGELMAT JA -AINEISTO

2.1 Työn tavoite ja tutkimusongelmat

Tutkielmani tavoite on hahmottaa *eri*-sanana taivutusta erilaisissa ympäristöissään ja tunnistaa ja kuvailla siihen liittyviä ilmiöitä. Tutkin myös sijamuotojen yleisyyttä ja pohdin selityksiä sen taustalla.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millaista *eri*-sanana sijataivutus on?
2. Mitä kielen ilmiöitä taivutukseen liittyy?

Oletettavasti esiintymiä on muissa taivutusmuodoissa vähemmän kuin adessiivissa, koska esimerkiksi *eri lailla* ja *eri tavalla* ovat hyvin yleisiä ilmauksia, kuten myös niiden variantit *erillä lailla* ja *erillä tavalla*. Taivutuksessa on todennäköisesti myös aukkoja, eli joitain sijamuotoja ei ehkä käytetä ollenkaan. Harvinaisimmista sijamuodoista instruktiivista, abessiivista ja komitatiivista (VISK § 1227) tuskin löytyy ainakaan paljoa esiintymiä, mutta mielenkiintoisempi tulos olisi se, jos jokin kielessä muutoin yleinen sijamuoto tuottaisi tuloksia vähän tai ei lainkaan. On mahdollista, että homonyymien olemassaolo vähentää joidenkin muotojen esiintyvyyttä verrattuna homonyymittömiin muotoihin. Homonyyminen muoto on aineistossani esimerkiksi *eristä*, joka voi kontekstista riippuen tarkoittaa yhtä hyvin *eristää*-verbin yksikön toisen persoonan imperatiivia, *erä*-substantiivin monikon elatiivia tai *eri*-adjektiivin yksikön elatiivia.

2.2 Aineiston esittely

Aineistoni on osa Kielipankin Korp-sivuston Internet-keskustelukorpusta. Korpukseen kuuluu Internet-keskusteluja Suomi24- ja Ylilauta-sivustoilta sekä HS.fi-uutiskommenteista, mutta valitsin käyttööni Suomi24 2017H2 -aineiston, sillä se osoittautui yksinkin riittävän laajaksi tarkoitukseeni. Ylilauta-aineisto on merkittävästi pienempi ja suppeampi, eikä olisi yksinään tuottanut riittäviä tuloksia, ja HS.fi-kommenttiaineiston käyttöön tarvitsee käyttöoikeudet. HS.fi-kommenttiosion keskustelun tyyli saattaisi myös olla siinä määrin Suomi24-keskustelua yleiskielisempää, ettei sieltä löytyisi yhtä runsaasti norminvastaisia muotoja.

Suomi24-aineisto sisältää keskusteluja vuosilta 2001-2017, kukin vuosi omana alakorpuksenaan. Korpusaineisto soveltuu tällaiseen tutkimusaiheeseen hyvin, koska laajassa korpuksessa on enemmän esiintymiä kuin pienemmässä aineistossa, ja koska korpuksesta on helppo hakea haluttuja muotoja. Korpusaineiston suurin haaste taivutusta tutkittaessa on

suomen kielen rikas morfologia: pelkkä *eri** (jossa * on katkaisumerkki) ei toimi aineistosta hakemiseen, sillä tuloksia tulee liikaa ja ne ovat pääosin muuta kuin *eri*-taivutusta, esimerkiksi sanojen *erilainen*, *erikoinen* ja *erityinen* esiintymiä.

Tutkittavat ovat nimimerkillä Internet-keskusteluihin kirjoittaneita henkilöitä, joiden viesteistä näkyy Korpissa vain lyhyt konteksti, ellei viestiä avaa alkuperäisessä keskustelussa. Alkuperäisen keskustelun tarkastelu on tarpeen vain sellaisissa tapauksissa, joissa Korpin antama konteksti ei riitä sen tulkintaan, onko kirjoittaja tarkoittanut *eri*-sanana taivutusmuotoa vai jotakin muuta. Koska tutkielmani pääasiallinen tulokulma on kvalitatiivinen, ei jokaista epäselvää tapausta ole tarpeen tarkistaa. Katson siis tarkemman kontekstin vain silloin, kun tulkinnaltaan epäselvä esiintymä poikkeaa rakenteeltaan muista tuloksista, tai kun tuloksia on hyvin vähän ja haluan varmistaa, mitä niistä voi käyttää esimerkkeinä. Tutkimuseettisesti pidän tärkeänä sitä, että käsittelen *eri*-sanana taivutettuja muotoja ensisijaisesti kielen ilmiönä ja variaationa, enkä kielivirheinä. En siis arvota tutkittavien kielenkäyttöä, vaan havainnoin sitä ja pohdin mahdollisia syitä siihen.

2.3 Tutkimusmetodi

2.3.1 Hakusanojen valinta

Haun rajoitusten vuoksi tarvitsin jonkinlaisen konstruktion *eri*-sanana kuvitellusta sijataivutuksesta. Koska Suomi24-keskustelu on vapaamuotoista ja hyvin puhekielenomaista, otin hakusanoiksi myös ennustamani loppuheittoiset muodot. Loppuheitto on puhekielen ilmiö, jossa sananloppuinen vokaali puuttuu (VISK § 37). Myös partitiivin *erei* (vrt. *erejä*) kuuluu loppuheittoisten hakusanojen joukkoon, vaikka vokaaliin päättyykin, sillä partitiivin tunnuksen *-ä* jää pois ja *-i* korvaa *-j:n* sananloppuisessa asemassa. Toisena puhekielisyytenä analyysissa on huomioitu *erii*-partitiivi, joka tosin löytyi sattumalta odotetun loppuheittoisen illatiivin hakutuloksista. Siinä on kyse *eriä*-muodon tavunrajaisten vokaaliyhtymän oikenemisestä.

Kullakin hakusanalla piti hakea erikseen, koska vaikka esimerkiksi *eris**-haun pitäisi löytää niin *eris-*, *eriss-*, kuin *erissä*-muotoisetkin tulokset, katkaistu haku ei jostain syystä löytänyt kaikkia samoja tuloksia kuin erikseen tehty haut. Lisäksi loppuheittoisten tulosten erottelu muista tuloksista oli helpompaa näin.

Koska haut on tehty ilman katkaisuja, tuloksista jäävät pois sellaiset muodot, joissa on jokin liitepartikkeli tai omistusliite. Kettunen (2005) on tutkinut sitä, miten tarkkaan suomenkielisessä tekstitiedonhaussa tulee kattaa hakutermien morfologinen vaihtelu. Kettusen

tutkimuskohteena ovat substantiivit, koska niitä yleensä käytetään tiedonhaun hakusanoina. Liitepartikkelit ja omistusliitteet mukaan laskettuna substantiivin sanamuotojen laskennallinen määrä on noin 2000 ja adjektiivin noin 6600. (mts. 17–18.) Substantiivin muotojen lukumäärä lienee tutkielmani kohdalla olennaisempi, sillä en ole huomionut mahdollisia vertailumuotoja, jos niitä edes sanasta *eri* käytetään. Vaikka liitepartikkelit ja omistusliitteet kasvattavat mahdollisten sanamuotojen määrää, ne ovat käytössä niin harvinaisia, etteivät olennaisesti kasvata hakutulosten määrää (mts. 18). Taulukossa 1 on lista kaikista hakusanoista oman kielitajuni pohjalta konstruoituna.

Taulukko 1. *Eri*-sanana odotettu sijataivutus.

sija	yksikkö	loppuheitto/muu puhekielisyyys	monikko	loppuheitto
nominatiivi	eri	-	erit	-
genetiivi	erin	-	erien erejen	erie ereje
partitiivi	eriä	erii	erejä	erei
essiivi	erinä	-	ereinä	erein
translatiivi	eriksi	eriks	ereiksi	ereiks
inessiivi	erissä	eris eriss	ereissä	ereis ereiss
elatiivi	eristä	erist	ereistä	ereist
illatiivi	eriin	erii	ereihin	ereihi
adessiivi	erillä	eril erill	ereillä	ereil ereill
ablatiivi	eriltä	erilt	ereiltä	ereilt
allatiivi	erille	eril	ereille	ereil
abessiivi	erittä	-	ereittä	-
instruktiivi	-	-	erein	-
komitatiivi	-	-	ereine	-

2.3.2 Analyysin metodiikkaa

Analysoin aineistoa ensin karkeasti kvantifioiden, minkä jälkeen jatkan aineiston ja sen ilmiöiden kvalitatiiviseen tarkasteluun. Aineistoesimerkit olen valinnut siten, että ne antaisivat mahdollisimman kattavan kuvan aineistosta. En siis ota esimerkeiksi pelkästään listan

ensimmäisiä hakutuloksia, vaan poimin esimerkkejä eri vuosilta ja eri aihepiirien keskusteluista. Jos kaikki jonkin sijamuodon esimerkit olisi otettu vaikkapa vuoden 2005 lemmikkikanikeskusteluista, vaikka sijamuotoa olisikin runsaasti juuri niissä, ei se kertoisi sijamuodon todellisesta käytöstä. Tällöin olisi myös eriyntyneempää poimintaa suurempi mahdollisuus siihen, että viestien kirjoittaja on sama, tai että muodon käyttöön olisi otettu mallia muilta saman keskustelun osallistujilta. Esimerkkien valinnalla pyrin kuvaamaan mahdollisimman hyvin myös muotojen syntaktista asemaa ja sen vaihtelua.

3 TEOREETTINEN TAUSTA

3.1 *Eri* taipumattomana adjektiivina

Kieliopit (kuten Leino 1989: 68 ja VISK § 610) luokittelevat sanan *eri* pieneen taipumattomien adjektiivien joukkoon. *Eri* on *erä*-sanan johdos, joka esiintyy suomen kirjakielessä muiden sanojen osana jo Agricolan teksteissä ja itsenäisenä ensimmäisen kerran Masku Hemmingin virsikirjassa 1605. *Erä* puolestaan on merkinnyt alun perin erillään tai irrallaan olevaa. Muita saman sanaperheen jäseniä ovat esimerkiksi *erittäin*, *eristää*, *erittää*, *ero* ja *eräs*. (Häkkinen 2004: 127–130.) Tämä yhteinen etymologia selittää sitä, että jotkin konstruoimani *eri*-sanon sijamuodot ovat *erä*-, *eristää*- ja *erittää*-sanojen joidenkin taivutusmuotojen homonyymejä. Homonymiasta ja muista sanamuotojen yhteneväisyyksistä johtuen hakumenetelmän valinta ja tulosten kvantitatiivinen analyysi on vaikeaa.

Aiempaa tutkimusta *eri*-sanon tai muidenkaan taipumattomien adjektiivien taivutuksesta ei ole, mutta kielenhuoltajat ovat huomanneet, että jotkut sitä norminvastaisesti taivuttavat. Räikkälä (1986) antaa tästä esimerkin: ”*Ei esimerkiksi sanota: ”Koulussa samasta opetuksesta hyötyvät eri oppilaat erissä määrin.” Tässäkin eri jää taipumatta: ”– – eri määrin.”*” *Eri* ei myöskään predikoidu (Länsimäki 2008; Palander 2006). Kuitenkin Länsimäen (2008) mukaan *eri* taipuu satunnaisesti murteissa juuri sellaisissa lausekkeissa kuin *erillä lailla*. Hän ei kuitenkaan tarkemmin kerro, missä murteissa tätä taivutusta esiintyy. Länsimäen toinen kiinnostava huomio on se, että jotkin taipumattomiksi luokitelluista adjektiiveista voivat esiintyä niin taipuneina kuin taipumattominakin. Tällaisia ovat esimerkiksi sanat *kelpo* ja *ehta*. (Länsimäki 2008.)

Kielen normeja ovat kielenohjailun normit ja luonnolliset normit. Kielenohjailun normit ovat aktiivisen kielenhuoltotyön seurauksena valittuja, kielioppeihin koodattuja sääntöjä ja ohjeita yleiskielestä. Luonnolliset normit ovat kielen luonnolliseen rakenteeseen kuuluvia sääntöjä, kuten lukusanan vaatima partitiivi lausekkeessa *kolme tyttöä*. Joissain luonnollisissa normeissa on murteiden välistä vaihtelua, ja tällaisissa tapauksissa yleiskielen normiksi on valittu jokin murrevarianteista. (Kolehmainen 2014: 19–20.)

Yleiskielen normien valinnan syyt eivät aina ole luonnollisen kielen rakenteessa. Vuonna 2014 julkisuutta sai suomen kielen lautakunnan päätös *alkaa tekemään* -rakenteen (*alkaa* + MA-infinitiivi) sallimisesta *alkaa tehdä* -muodon (*alkaa* + A-infinitiivi) rinnalle. Päätöstä perusteltiin sillä, ettei kiellettyä muotoa ollut saatu yrityksistä huolimatta tehokkaasti karsittua yleiskielestä, vaikka normi oli ollut koodattuna kielioppeihin jo 1800-luvulta alkaen.

Rinnakkaisten muotojen taustalla on murrevaihtelu: *alkaa*-verbin kanssa esiintyy enemmän MA-infinitiiviä länsimurteissa ja A-infinitiiviä itämurteissa. (Kolehmainen 2014: 299–300.)

Alkaa tehdä ~ *alkaa tekemään* -tapauksen normin valinta on *eri*-sanana taipumisen kannalta kiinnostava. Tässäkin normissa lienee kyse siitä, että yleiskielen suositukseksi on valittu tai itsestään selvänä oletettu yksi murrevariantti yli muiden. *Eri*-sanana taiputus on siis todennäköisesti luonnollisena normina taipumattomuuden rinnalla, sillä taipumista on kuitenkin murteissa ja puhekielessä havaittu. Koska ilmiö on kuitenkin saanut vain muutaman maininnan kielenhuoltosuosituksia antavissa artikkeleissa eikä ole herättänyt tutkijoidenkaan kiinnostusta, se tuskin on kovin yleinen. Pidän yleisyyttä kelpo perusteluna norminvalinnalle, sillä harvinaiset muodot saattavat tuntua kielenkäyttäjistä oudoilta, vaikka olisivatkin yleiskieleen hyväksytyjä. Se, että jokin muoto noudattaa yleiskielen normia, ei suoraan tarkoita, että kielenkäyttäjät suosisivat sitä. Toisaalta kaikkia runsaasti käytettyjäkin luonnollisia normeja ei voida yleiskieleen hyväksyä, sillä yleiskielen on tarkoitus olla selkeä, kaikille ymmärrettävä ja kohtalaisella vaivalla hallittava järjestelmä. Näitä kriteerejä ei täyttäisi kielimuoto, joka sallisi loputtomasti kielen variaatiota.

3.2 *Eri*-sanana homonymiaa

Yksi keskeisistä *eri*-sanana sijaitsevutukseen liittyvistä ilmiöistä on homonymia, joka ilmeni osittain jo hakusanojen valinnassa ja osoittautui aineiston analyysissä vielä oletettamain laajemmaksi. Tässä luvussa kuvailen lyhyesti homonymiaa semantiikan kentällä ja pohdin *eri*-sanana taiputuksen suhdetta siihen. Luvussa 4.3 analysoin tarkemmin aineistossa esiintyvää homonymiaa.

Merkitysoppi tuntee kahta erilähtöistä sanojen samanmuotoisuutta: polysemiaa eli monimerkityksisyyttä ja homonymiaa eli samannimisyyttä. Polyseeminen on vaikkapa *pitää*-lekseemi, joka saa eri merkitykset muun muassa ilmaisuissa *pitää kiinni*, *pitää ääntä* ja *pitää vettä*. Tämä monimerkityksisyys on systeemistä, ei satunnaista. Satunnainen samanmuotoisuus taas kuuluu homonymian piiriin. Täyshomonymiaa on esimerkiksi täysin erimerkityksisten ja erilähtöisten sanojen *kurkku* 'vihannes' ja *kurkku* 'nielu' samanmuotoisuus kaikissa taiputusmuodoissa. Lisäksi on muotohomonymiaa, jossa joidenkin sanojen jotkut muodot lankeavat yhteen. Tätä edustavat esimerkiksi *teillä* (< te) ja *teillä* (< tie). Perinteisesti homonymian ja polysemian raja on vedetty yhteiseen etymologiaan, eli täysin erimerkityksisetkin samanmuotoiset lekseemit on tulkittu polysemian ääritapauksiksi, jos niillä on yhteinen etymologinen tausta. Etymologinen kriteeri on kuitenkin hankala ja läpinäkyvä, on yhteinen etymologinen tausta. Etymologinen kriteeri on kuitenkin hankala ja läpinäkyvä, on yhteinen etymologinen tausta.

joten riittävänä homonymian ehtona voidaan pitää samanmuotoisten sanojen merkitysten täydellistä eriävyyttä. (Larjavaara 2007: 104–105, 110, 121–122.)

Mihin *eri-* ja *erä-*sanojen keskinäinen suhde sitten asettuu homonymian ja polysemian välisellä jatkumolla? Tulkitsen niiden samanmuotoisuuden homonymiaksi jo siitä syystä, että se on osittaista, ei kaikissa sijoissa esiintyvää. Toinen, painavampi peruste on se, että sanat ovat nykyisellään selvästi erimerkityksiset ja kuuluvat eri sanaluokkiinkin. Toisaalta yhteisen etymologisen taustan takia niiden nykyinen homonymia on aikanaan voinut olla selvää polysemiaa.

3.3 Lauseoppi analyysin apuna

Analyysiluvussa käyttämiäni syntaksin käsitteitä ovat lauseke, määrite, edussana ja kongruenssi. Lauseke on yhden tai useamman sanan kokonaisuus, joka koostuu edussanasta ja mahdollisista määritteistä. Edussana on se lausekkeen ydinsana, jonka projektio koko lauseke on, ja määrite on edussanan vapaavalintainen seuralainen. Lauseke on siis ikään kuin edussanan laajentuma, joka sisältää myös sen saamat määritteet. (Vilkuna 2000: 27, 29–30.) Tällaisia lausekkeita ovat aineistossani esimerkiksi *erillä tavoilla* (esimerkki 79), jossa *erillä* on määrite ja *tavoilla* edussana, ja *eriks ihmiseksi*, jossa *eriks* on määrite ja *ihmiseksi* edussana (esimerkki 37). Yleiskielisiä vastineita näille lausekkeille olisivat *eri tavalla* ja *eri ihmiseksi*.

Yllä olevien aineistoesimerkkien ja niiden yleiskielen vastineiden ero on kongruenssi. Kongruenssia on ”– – jonkin kieliopillisen merkityksen koodaaminen kahteen tai useampaan kohtaan samaa ilmausta” (Vilkuna 2000: 337). Substantiivilausekkeissa edussanan edellä esiintyvät määritteet ovat yleensä joko genetiivissä tai kongruoivat edussanansa kanssa luvussa ja sijassa (mts. 181). Aineistossani juuri kongruenssi näyttäisi olevan keskeinen syy siihen, että *eri-*sanaa yleensäkin taivutetaan.

4 AINEISTON ANALYYSI

4.1 Tuloksista yleisesti

Runsaimmin hakutuloksia tuottaneista muodoista ei ole ajankäytön puolesta mahdollista tai mielekäästä käydä yksitellen läpi jokaista tulosta sen selvittämiseksi, mitä niillä kussakin kontekstissa tarkoitetaan, joten en voi tarkasti eritellä niiden määriä. Esimerkiksi *erissä* tuotti 7528 tulosta, joista valtaosa on *erä*-substantiivin taivutusta, mutta joiden joukkoon mahtuu myös *eri*-sanana muotoja. Liitteessä 1 esittelen kunkin hakusanan tuottamien hakutulosten määrät. Osa tuloksista on ilmaistu kaikkien tulosten määrän mukaan erittelemättä tarkemmin, mikä osuus niistä on *eri*-sanana taivutusta, mutta vähiten hakutuloksia tuottaneista muodoista olen eritellyt relevanttien hakutulosten määrän ja niiden osuuden kaikista tuloksista.

Yksikön taipuneita muotoja löytyi aineistosta runsaasti jokaisessa sijassa paitsi abessiivissa, jossa esiintymiä ei ollut ollenkaan. Monikon taivutus oli harvinaisempaa: nominatiivi- ja genetiivimuotoja oli paljon, partitiivejakin 96, mutta muita sijoja vähän. Yleisimmät muista sijoista olivat inessiivi (12), elatiivi (9) ja illatiivi (8), mutta esiintymiä oli myös adessiivissa (3), ablatiivissa (4) ja translatiivissa (2). Loppuheittoisten muotojen hakeminen ei vaikuttanut juurikaan tuloksiin, sillä monikon loppuheittoisia muotoja ei löytynyt ollenkaan ja yksikössäkin loppuheitto-osumia oli korkeintaan muutama kutakin sijamuotoa kohden.

Loppuheittoisia muotoja hakiessani havaitsin, että olettamani loppuheittoinen illatiivi *erii* tuottikin tuloksena yksikön partitiiveja (117). Kyseessä on puhekielinen muoto, jossa tavunraja jainen vokaaliyhtymä oikenee. Luvussa 4.2 esittelen tuloksia tarkemmin sijamuodon mukaan ja luvuissa 4.3–4.4 perehdyn tarkemmin aineiston keskeisiin ilmiöihin homonymiaan ja loppuheittoon.

Aineistoesimerkeissä on säännönmukaisesti välilyöntejä väli- ja lopetusmerkkien edellä, koska välit tulevat automaattisesti Korpista tallennettuun ja kopioituun aineistoon, vaikeivat ne näykään Korpissa esimerkkejä tarkastellessa. Päätin jättää välilyönnit esimerkkeihin kahdesta syystä. Ensinnäkään ne eivät vaikuta tuloksiin, ja toiseksikin osassa esiintymiä on oikeasti jätetty välilyöntejä tällaisiin paikkoihin. Joutuisin siis tarkistamaan jokaisen esimerkin Korpista yksitellen kunnioittaakseni viestin alkuperäistä kirjoitusasua, mutta virheitä saattaisi silti tulla helposti, jolloin voisin tahattomasti muuttaa viestiä.

4.2 Tulosten esittelyä sijamuodoittain

4.2.1 Nominatiivi

Yksikön nominatiivi ei yleiskielen normin mukaisena kuulu tutkimuskohteisiini, mutta kerrotakoon vertailukohdaksi muiden tulosten määriin, että *eri*-nominatiivi hakusanana tuotti 2 217 733 osumaa. Hakusana *erit* tuotti 4878 hakutulosta. Tuloksista suuri osa on lyhenteitä sanoista *erittäin* tai *erityisesti*, mutta *eri*-sanon monikkoakin on runsaasti. Etenkään virkkeenloppuisten tulosten tulkinta ei aina ole yksiselitteistä, koska Korp katkaisee hakutulokset pisteeseen. Pisteeseen päätetty *erit*.-lyhenne saattaa kontekstista riippuen näyttää virkkeenloppuiselta *eri*-sanon monikon nominatiivilta. Myös lauseenalkuisen esimerkin (2) tulkitsemiseksi jouduin tarkistamaan alkuperäisen viestin varmistaakseni, että viestissä tarkoitettiin *eri lääkkeitä* kuin ennen eikä *erityisesti* lääkettä. Esimerkit (1) ja (3) olivat helpommin tulkittavissa lyhyestäkin kontekstista.

- (1) – – *no syyt mennä naimisiin on **erit** mitä ennen* – –
- (2) ***Erit** läkkeet ja pitkä hoito .*
- (3) *Voi olla samat tai **erit** .*

Monikon nominatiivin *erit*-muotoa käytetään siis sekä edussanan kongruoivana määritteenä (1–2) että rinnastuksessa (3).

4.2.2 Genetiivi

Erin-tuloksia on 5940. Tulosten runsautta selittää genetiivin yleisyyden lisäksi homonymia *Erin*-nimen ja *erä*-substantiivin instruktiivimuodon kanssa. Etsimääni genetiiviä esiintyy paitsi itsenäisenä, myös osana sellaisia ilmauksia kuin *erin värinen* (4), *erin näköinen* (5) ja *erin lainen* (7). Tuloksissa toistuu myös *erin omainen* (6) erikseen kirjoitettuna.

- (4) *Aika tavalla **erin värinen** , mutta ns . korvaava väri .*
- (5) *Roosan isä Roope on musta myös , mutta aivan **erin näköinen** kuin Roosa , enemmän englannin setterin näköinen .*
- (6) *Siitä saa myös **erin omaisen** kalaliemen – –*
- (7) *Kellarissa käydesä huomasin rasian olevan **erin lainen** .*

Yhdysadjektiivi *erinomainen* on esiintynyt kirjasuomessa Agricolasta alkaen, ja se on merkinnyt alkujaan muun muassa jollekulle kuuluvaa, erityistä tai omalaatuista. Sen alkuosa on *eri* ja loppuosa johdos sanasta *oma*. (Häkkinen 2004, 127.) Tämä kuvaus ei kuitenkaan perustele sanan muotoa – jos sananalkuinen *erin* on genetiivi, mistä ja milloin se on syntynyt? On mahdollista, että muutkin *erin*-alkuiset yhdyssanat ja sanaliitot ovat syntyneet analogian kautta sanasta *erinomainen*.

Genetiivillä on aineistossa itsenäistäkin käyttöä (esimerkit 8–9).

- (8) – – sekoittaa nämä kaksi **erin** asian puolesta taistelevaa keskenään ?
 (9) Missä se raja **erin** ja saman Jumaluuden välillä tulee ?

Monikon genetiivimuodoiksi konstruoin muodot *erien* ja *erejen*. Oletin, että *erien*-muodon homonymian takia *erejen*-muoto olisi yleisempi, mutta yllättäen *erejen*, kuten myöskään loppuheittoinen *ereje*, ei löytänyt yhtään osumaa. *Erien*-tuloksia tuli 988 ja *erie*-tuloksia 83, joista tosin yksikään ei ollut relevantti. Liki kaikki *erien*-tulokset olivat *erä*-sanana taivutusta, mutta muutama *eri*-tuloskin löytyi (esimerkit 10–12).

- (10) *Oletteko te arvon neidit / rouvat pettäneet , jopa pidempiä aikoja ja ehkäpä **erien** miesten kanssa .*
 (11) *Oletan , että olet sama henkilö **erien** nimimerkkien takana .*
 (12) *Mainitut tilat ovat kyläisille hyvinkin tärkeitä , kyliensä tilaisuuksien ja **erien** toimintojen käytössä erinomaisen tärkeitä .*

Näiden tulosten vähyyttä voi selittää se, että kuten edellä huomattiin, yksikön genetiivi on usein osana yhdyssanaa tai sanaliittoa. Kun tällainen rakenne muutetaan monikkomuotoon, vain loppuosa muuttuu alkuosan pysyessä samana, kuten esimerkissä (13).

- (13) *Lukihäiriöllä on moniakin **erin** tyylisiä ilmeäismuotoja .*

Monikon genetiiville on siis yksikköä vähemmän käyttöä. Toisaalta sijamuodon itsenäinen käyttö kertoo ehkä enemmän todellisesta sijataivutuksesta kuin runsaslukuinen esiintyminen pääosin yhdyssanojen ja sanaliittojen alkuosana.

4.2.3 Partitiivi

Eriä-hakusanalla tuloksia tuli 5465, joista valtaosa oli *erä*-sanana monikon partitiiveja. Merkittävää on, että *eriä*-muotoa käytetään sekä yksikön (esimerkit 14–16) että monikon partitiivissa (17). Kyse on muotojen yhteenlankeamisesta, jota käsittelen tarkemmin luvussa 4.3.

- (14) – – niihin " erikoistuminen " aivan **eriä** tasoa kuin muissa liikkeissä – –
 (15) *tarkoitin synnyttämällä hieman **eriä** , esim.maailman eniten synnyttänyt nainen synnytti 69 lasta ...*
 (16) *3 **eriä** antibioottia kokeilin , " kolmas kerta toden sanoo " .*
 (17) *Mistäs sitten motit tunnistaa vai ovatko nokka-akselit fyysisesti samanlaisia mutta nokan profiilit **eriä** ?*

Kuvitteleman puhekielinen *erei*-partitiivi ei tuottanut ollenkaan tuloksia, mutta toisen hakusanan tuloksia analysoidessani huomasin, että loppuheittoiseksi illatiiviksi ajatteleman *erii*-muodon tulokset olivatkin pääosin partitiiveja (esimerkit 18–20). Tuloksia oli yhteensä 117.

- (18) *onko joku samaa mieltä vai **erii** mieltä ?*
 (19) *Parii **erii** lääkeettä syönyt , eikä ' auttanu ollenkaan .*
 (20) *ne on ihan **erii** ihmisii ... mut kuiteskin !*

Yksikkö- ja monikkomuoto lankeavat yhteen myös *erii*-tuloksissa: esimerkki (18) on yksikkö, mutta esimerkit (19) ja (20) monikkoja. Oletin aluksi homonyymin olemassaolon vähentävän muotojen esiintymistä, mutta näin ei näyttäisi olevan, vaan *erä*-sanana homonyyminen muoto saattaa pikemminkin antaa mallia myös *eri*-sanana taivutukselle.

Monikkomuotoja löytyy myös hakusanalla *erejä*. Näistä 96 tuloksesta lähes kaikki ovat etsimiäni monikon partitiiveja, ja yksittäiset muut esiintymät ovat kaikki keskenään eri tyyppiä. Kiinnostavin tuloksissa on esimerkki (21), jonka kirjoittaja osoittaa sulkeissa olevalla kysymyksellä epäilevänsä itsekin tapaansa ilmaista asia.

(21) *Mutta ongelmat taitavat olla erejä (onko toi sana ?) isoissa kaupungeissa .*

Mikä sitten saa kielenkäyttäjän käyttämään muotoa, jota jo kirjoitushetkellä epäilee? Voi olla, että kirjoittaja on tyytymätön ilmaisuunsa, mutta uskoo tulevansa ymmärretyksi näinkin eikä keksi vaihtoehtoja tapaa ilmaista asia. Ilmaisun vaikeus voi liittyä sanan asemaan lauseessa, sillä taivutuksen lisäksi *eri*-sanaa käytetään tässä predikatiivina, mikä on myös kielenhuollon suositusten vastaista (Palander 2006). Samanlaista epävarmuutta ei näy muissa *erejä*-tuloksissa (esimerkit 22–24).

(22) *— — eikä varmasti kaikki liittyisi vaan olisi enemmän erejä seuroja .*

(23) *Vois olla erejä mielipiteitä ; -)*

(24) *Monia erejä lähestymistapoja olen kokeillut asian kanssa , mutta ei kun ei .*

Todennäköisesti harvinainen muoto tuntuu kielenkäyttäjistä oikeammalta silloin, kun sen vieressä on edussana, jonka kanssa se kongruoi. Monikon partitiivi onkin aineistossa yleisin juuri edussanansa edellä.

4.2.4 Essiivi

Essiiviä esiintyi aineistossa vain yksikössä, eli monikon hakusanoilla *ereinä* ja *erein* ei löytynyt mitään. *Erinä*-tuloksia tuli 610. Ne ovat pääosin *erä*-sanana monikon essiiviä, mutta joukossa on joitain *eri*-tuloksiakin (esimerkit 25–28).

(25) *Pyrin kuitenkin pesemään suodattimen erinä päivänä — —*

(26) *Myöskin ne pitemmät viestit , jotka — — näkyy mulla kahtena erinä .*

(27) *— — gnostilaiset pitivät Vanhan Testamentin Jumalaa erinä kuin Uuden Testamentin .*

(28) *Nimen tunsin vain erinä . :)*

Tulokset ovat keskenään hyvin samantyyllisiä, mihin syynä lienee se, ettei essiiville ole useita eriytyneitä käyttökohteita, toisin kuin joillekin muille sijoille. Esimerkki (28) ei ole yhtä selkeä tapaus kuin muut, joten se vaati tarkemman kontekstin tarkastamista. Alkuperäisen viestin perusteella sekin on selkeää *eri*-merkityksistä käyttöä, sillä lauseen merkitys on, että kirjoittaja tunsii tietyn kohteen eri nimellä kuin sillä, millä siitä keskusteltiin palstalla.

4.2.5 Translatiivi

Hakusana *eriksi* tuotti 328 tulosta, loppuheittoinen *eriks* 40 tulosta, joista 7 relevantteja, ja monikollinen *ereiksi* 2 tulosta. *Eriksi*-tulokset ovat suurimmalta osin *eri*-sanana taivutusta, mutta joukossa on jonkin verran *erä*-sanana monikon translatiivisia ja kirjoitusvirheitä. Translatiivissakin on monikon ja yksikön muotojen yhteenlankeamista. Esimerkit 29–31 ovat yksikössä.

- (29) *miten tyhmiä olette ? väännätte tahallaan kaiken **eriksi** ?*
- (30) *Tiesin kytkinrempan **eriksi** kuin tulppien vaihdon .*
- (31) *Vaihdoin nimimerkin , ja tekeydyin ihan **eriksi** ihmiseksi .*

Esimerkit 32–35 taas ovat yksikön kanssa yhteen langenneita monikkomuotoja.

- (32) *Ei kai kirjaimisto määrittele jumalia samoiksi tai **eriksi** .*
- (33) *--asiat vääntyivät heti ihan **eriksi** asioiksi .*
- (34) *Muuttui dieselkoneet **eriksi** ja alusta edestä ja takaa ..*
- (35) *-- mistä poliisi tietää tekijät **eriksi** , kun ei saa niitä edes kiinni .*

Esimerkeissä *eri* esiintyy niin edussanansa kongruoivana määritteenä (31, 33, 37), rinnastettuna toiseen translatiivimuotoiseen sanaan (32) kuin itsenäisemminkin (29–30, 34–36).

- (36) *Kuin ne sitten saa naaman värinkin jollai värivoiteella täysin **eriks** ..*
- (37) *-- nyt tunnen itteni ihan **eriks** ihmiseks .*

Monikon *ereiksi*-muoto käyttäytyy aineistossa samalla tavalla kuin *eriksi*-muotoisetkin monikot (38–39).

- (38) *-- eikä tarvi alkaa sorvaamaan ja vääntämään kaikkia muitakin osia **ereiksi** .*
- (39) *Miten saa sen listaamaan kaikki sähköpostit **ereiksi** sähköposteiksi ?*

Translatiivinkin tulokset ovat käyttötarkoitukseltaan yhdenmukaisia. Tässäkin tapauksessa *erä*-sanana homonyyminen muoto näyttäisi antavan mallia taivutukseen.

4.2.6 Inessiivi

Erissä-tuloksia tuli 7528, joista silmämääräisesti liki kaikki ovat *erä*-sanana monikon inessiivejä, mutta joiden joukossa on myös runsaasti *eri*-sanana inessiivejä (esimerkit 40–43).

- (40) *Opiskelin bangokissa , tosin **erissä** yliopistossa .*
- (41) *Kasvonmuoto erilainen , korvat erilaiset ja mansikkaluomi **erissä** paikassa pojilla :D*
- (42) *Sillä oli vuorokausi ihan **erissä** rytmissä .*
- (43) *Mikä Ansio-Harju on **erissä** seurassa ?*

Jälleen havaitaan monikon ja yksikön muotojen yhteenlankeamista. *Erissä*-muotoa käytetään myös monikkoa tarkoittaessa (esimerkit 44–47).

- (44) *Olen huollattanut tölleä kaksi kertaa **erissä** huoltoliikkeissä --*
- (45) *-- vaan olivat osin **erissä** piireissä .*
- (46) ***Erissä** kampanjoissa on tunnistettu samoja trolleja . .*
- (47) *Me ollaan vähän **erissä** maailmoissa --*

Loppuheittoisella hakusanalla *eris* tuli 392 tulosta, mutta vain kuusi niistä oli relevantteja. Näistä vain yksi (esimerkki 50) on yksikössä, loput monikossa. Edussanastaan päätellen monikkoja ovat esimerkit 48–49. Loput relevantit tulokset ovat muodoltaan hyvin samanlaisia kuin ne.

- (48) *mitä harjoitetaan **eris** seurakunnissa – –*
- (49) *Mut monesti hinta vaihtelee **eris** kaupois aikalailla .*
- (50) *– – treenasin ite vapaaottelu samas paikas joskus mut nykyään **eris** paikas – –*

Konstruoimani monikon *ereissä*-inessiivi puolestaan on harvinainen. Koko korpuksesta löytyi 12 esiintymää, jotka kaikki kuitenkin ovat selkeää *eri*-taivutusta (esimerkit 51–53). Loppuheittoisia variantteja *ereis* ja *ereiss* ei ollut aineistossa ollenkaan.

- (51) *Omat pienemmät lapseni käyvät usein heillä kylässä **ereissä** kaupungeissa .*
- (52) *Pidin niitä urosmarsun ikävuoteen 1 asti **ereissä** häkeissä – –*
- (53) *– – ku ollaa **ereissä** kouluissa - -*

Monikon inessiivin harvinaisuutta selittänee muotojen yhteenlankeaminen ja homonyymin puute.

4.2.7 Elatiivi

Hakusana *eristä* tuotti 2004 tulosta, jotka ovat pääosin *eristää*- ja *erä*-sanojen muotoja. *Eri*-sanana elatiivin käytöstä esimerkkejä ovat 54–57.

- (54) *Nyt katsomme kaikenlaisia asioita **eristä** näkökulmasta .*
- (55) *Ilmoitus voi johtua monestakin **eristä** syystä .*
- (56) *Voit ottaa uroksen , jopa **eristä** poikueesta .*
- (57) *Tartte tulla ksym neuvomaan mitään tuommosta , ku puhut kerran ihan **eristä** ohjelmasta .*

Kiinnostavaa on loppuheittoisen *erist*-variantin suhteellinen runsaus, etenkin kun muut loppuheittoiset hakusanat ovat tuottaneet niin huonosti tuloksia. 13 hakutuloksesta 7 oli etsimiäni muotoja. Loput ovat esimerkin (58) kaltaisia eristykseen liittyviä lyhenteitä.

- (58) *Perustukset+ sal.ojat + **erist** .*

Loppuheittoisia tuloksia yhdistää se, että niiden kirjoittajat näyttävät suosivan loppuheittoa ja muita puhetieteilisyyksiä muutenkin. Jos määrite on loppuheittainen, niin on edussanakin (esimerkit 59–63).

- (59) *– – et voi alkaa haukkuu toisee siit et se kuuntelee ja tykkää **erist** musiikist ku sä ! !*
- (60) *2 kertaa turkis käyny ja 3 matkaa ostamas ..paras maa 6 **erist** mis oon käyny – –*
- (61) *ajofiiilis o **erist** mailmast .*
- (62) *Voit selittää niist 5 **erist** vaiheist , REM-unest – – yms ..*
- (63) *ku ne on kuitenkin ain vähäsen erilaisii ja **erist** syist ...*

Ereistä-tuloksia tuli 12, joista 9 on monikon elatiiveja (esimerkit 64–67). *Ereist*-hakusanalla ei löytynyt mitään.

- (64) *Itse voin ihailla näyttelijöitä **ereistä** syistä .*
- (65) *Ja politiikassa ois ihan hyväki olla mahdollisimman paljo erilaisia ihmisiä **ereistä** uskonnoista .*
- (66) *— mulla vaan pakottaa vähä **ereistä** paikoista , ku sulla .*
- (67) *paljon kivempi jutella samoista jutuista ku **ereistä** jutuista*

Kuten esimerkit ilmentävät, elatiivia esiintyy aineistossa ainoastaan kongruoivan edussanan vieressä. Tämä lienee kuitenkin enemmän substantiivilausekkeiden syntaksiin kuin pelkkään *eri*-sanana taivutukseen liittyvä ilmiö.

4.2.8 Illatiivi

Eriin-tuloksia tuli 873, joista silmämääräisesti valtaosa on *eri*-sanana illatiivin taivutusta (esimerkit 68–71).

- (68) *Luulisin tuon asettavan asioita hieman **eriin** valoon ... =)*
- (69) *Miehelläni on kuitenkin 3 **eriin** alaan koulutus , joten mikään typerys hän ei ole ..*
- (70) *Nekin uskovat johonkin , mutta **eriin** kuin minä .*
- (71) *Kyse on siis Gta3 pc versiosta , probleema on että haluaisin **eriin** kaupunkiin kuin aloituksessa automaattisesti tulevaan ..*

Monikkokäyttöä löytyy tästäkin (esimerkki 72).

- (72) *Jo yhden lajin katoaminen voi vaikuttaa useisiin kymmeniin **eriin** lajeihin .*

Kuten luvussa 4.2.3 totesin, loppuheittoiset *erii*-tulokset olivat suurimmalta osin partitiivia. Niiden joukossa oli yksi mahdollisesti illatiiviksi tulkittava tulos (73).

- (73) *Tunnettu kirjailija ja kirjoittaja , jolla on suhteita **erii** paikkoihin .*

Kuitenkin tämä voi olla yhtä hyvin kirjoitusvirhekin. Siihen tulkintaan ohjaa paitsi *erii*-muotoon kirjoitettujen nominatiivien runsaus hakutuloksissa, myös se, että edussana on monikossa ja määräite yksikössä. Toisaalta tätä muotojen yhteenlankeamista on muuallakin aineistossa, myös illatiivin loppuheittottomassa muodossa (esimerkki 69), joten kyse voi hyvin olla illatiivistakin.

Hakusana *ereihin* tuotti 8 tulosta (esimerkit 74–78). Loppuheittoisella *ereihi*-hakusanalla tuloksia ei tullut.

- (74) *— ja se on parempi keksintö kun laittaa ne **ereihin** hähkeihin :(*
- (75) *Mennään **ereihin** kouluhi ..*
- (76) *Eikö voisi muuttaa samalle paikkakunnalle mutta **ereihin** asuntoihin ?*
- (77) *ja niitä saattaa voida vaihtaakin **ereihin** , mutten siitä ole ihan varma ...*
- (78) *Molemmat aikovat pyrkiä yliopistoon ja vielä **ereihin** , joten ei taida lapsien aika olla sielläkään lähellä .*

Esimerkeissä 74–76 taivutus perustuu odotustenmukaisesti kongruenssiin. Erikoisempia tapauksia ovat esimerkit 77–78. Esimerkissä (77) *ereihin* vaikuttaisi olevan täysin vaihdettavissa yleisempään sanaan *toisiin*. Esimerkissä (78) on luultavasti kyse kongruenssista, mutta se on vaikeaa tunnistaa, sillä edussanana on yksikkömuotoinen *yliopistoon*, joka on kaukana *ereihin*-määritteestään. Luultavasti yksikkö-monikko-vaihtelun aiheuttaakin juuri se, että määrite on osana eräänlaista lisähuomautusta edussanansa jäljessä.

4.2.9 Adessiivi

Erillä-hakusanalla tuli 1607 tulosta. Odotin *erä*-sanana muotoja, mutta silmämääräisesti useimmat tulokset ovatkin hakemaani *eri*-sanana taivutusta. Yleisimpiä ne ovat *erillä tavalla* ja *erillä lailla* -rakenteissa (esimerkit 79–84).

- (79) – – *asioihin jossa ajatellaan **erillä** tavoilla* .
- (80) *mä tiedän ton tunteen mut hiukan **erillä** lailla* .
- (81) *Miten hemmetissä luin otsikoin tulkitsin se aivan **erillä** tavoin* .
- (82) – – *kenen työ on vastuullista je kenen ei , työt ovat **erillä** tapaa vastuullisia , jotkut vaan ovat suorempaan* .
- (83) *Koitin kahella **erillä** nimellä , tuli samat tekstit ...*
- (84) *Nimet voisivat alkaa samalla kirjaimella tia sitten kaikki **erillä*** .

Esimerkit 81–82 osoittavat, että taipunut *eri* esiintyy samankaltaisissa rakenteissa silloinkin, kun edussanan taivutus ei anna siihen suoraa mallia. Näidenkin tulosten joukossa oli monikkomuotoja (esimerkit 79 ja 81) ja adessiivia oli niin adessiivimuotoisen edussanan edellä (79–80, 83) kuin myös erisijaisen edussanan kanssa (81–82) ja kaukana kongruoivasta edussanasta (84). Myös *erillään*-sanaa ilman possessiivisuffiksia on tuloksissa runsaasti (esimerkki 85).

- (85) *Toiseks että anna lapsellesi huomiota , rajoja , mutta yrittäen pitää hänet **erillä** omasta kriisistä* .

Kuten sana *erinomainen*, myös *erillään* herättää kysymyksen *eri*-adjektiivin mahdollisesta aiemmasta taipumisesta. Merkitykseltään se on hyvin lähellä sekä sanaa *eri* että *erä*-sanana vanhaa merkitystä 'erillään oleva'. Muodon puolesta mahdolliselta näyttäisi, että kyse on alkujaan ollut *erä*-sanana monikon adessiivista ja possessiivisuffiksista, ja muoto olisi sitten vakiintunut vain nykyiseen käyttöönsä.

Loppuheittoisia *eril*-tuloksia on 130, mutta niistä suuri osa on lyhenteitä sanoista *erilainen* ja *erillinen* tai kirjoitusvirheitä. *Erill*-tuloksia on 26, mutta kaikki yhtä (esimerkki 86) lukuunottamatta ovat lyhenteitä sanasta *erillinen*. Relevantit tulokset ovat samanlaisia kuin loppuheittomankin muodon tulokset (87–89).

- (86) *Miksi kirkon pitäisi opettaa **eril** lailla ! ?*

- (87) *Vähä vaa **eril** taval aateltu tätä maailmaa kattoo .*
 (88) *Suurempi osa hallitsijakielisistä oli **eril** linjalla – –*
 (89) *– – kun tullaan erinlaisista kodeista niin tulkitaan asiat **erill** lailla – –*

Hakusana *ereillä* tuotti 5 tulosta, joista 3 relevantteja (90–92). Loppuheittoisia muotoja ei ollut aineistossa ollenkaan.

- (90) *mut voi rakastaa liikaa **ereillä** tavoilla .*
 (91) *Sanotaanko näin : **Ereillä** ihmisillä on erilainen tarkoitus elämälleen .*
 (92) *Minulla on **ereillä** palstoilla eri tunnuksia mutta tuskin minua muistetaan missään .*

Adessiivinkin tapauksessa monikon käyttö lienee vähäistä siksi, että olettamaani yksikkömuotoakin käytetään runsaasti monikon merkityksessä.

4.2.10 Ablatiivi

Eriltä-tuloksia on 618 ja ne ovat pääosin *eri*-sanana ablatiiveja (esimerkit 93–98).

- (93) *On erilaisia ja **eriltä** tuntuja seuraamuksia .*
 (94) *– – malaijin rasiakilpikonna näyttää aivan **eriltä** , mun konnalta .*
 (95) *Seksi tuntuu **eriltä** kuin rakastelu ihmisen kanssa jota rakastat .*
 (96) *Samalta vai **eriltä** kuullostavat nimet sisaruksille ?*
 (97) *Hirveän **eriltä** kyllä vaikuttivat nämä käytännöt eri sairaaloissa .*
 (98) *– – kun olen **eriltä** paikkakunnalta kotoisin – –*

Useimmat tuloksista liittyvät joko suoraan (esimerkit 94–96) tai ainakin vertauskuvallisesti (esimerkit 93 ja 97) aistimuksiin, mutta muutakin käyttöä on (98). *Eriltä*-tuloksia on 4, ja ne kaikki liittyvät aihepiiriltään aistimuksiin (kuten esimerkki 84). *Ereiltä*-tuloksia on 7, joista 4 on etsimiäni (esimerkit 85–86), ja *ereiltä*-tuloksia ei yhtään.

- (99) *Toiseks mun mielest maistuu **erilt** .*
 (100) *Varmistin sen **ereiltä** tahdoilta .*
 (101) *Syy miksi hinnat vaikuttavat **ereiltä** eri liikkeissä – –*

Ablatiivin tulokset ovat siis kaiken kaikkiaan yhtenäisiä. Niillä ilmaistaan aistimuksia, tunteita ja sijaintia.

4.2.11 Allatiivi

Erille-tuloksia on 465 ja ne ovat suurelta osin relevantteja (esimerkit 102–104). Näissäkin yksikkö ja monikko ovat langenneet yhteen (104). Hakusanalla *eril* löytyy 130 tulosta, mutta allatiivia niiden joukossa ei ole, vaan tulokset ovat adessiivin muotoja ja lyhenteitä.

- (102) *– – muuta **erille** paikkakunnalle ja aloita kaikki ihan alusta – –*
 (103) *raavit sydämeni verille , sun sydämmes kuului kai **erille** ...*
 (104) *päivän kääntyessä iltaan oli pakko taas lähteä **erille** suunnille .*

Adessiivin tulosten analyysissa havaittu ilmiö toistuu allatiivissa. Tulosten joukossa on paljon *erilleen*-sanaa ilman possessiivisuffiksia kirjoitettuna (esimerkit 105–106). Tämä on johdonmukaista, ovathan *erillään* ja *erilleen* itsessään adessiivi- ja allatiivimuotoiset.

(105) *Miksi teit niin , en halunnut teidemme **erille** kulkeutuvan ..*

(106) *— — jäätiin vaimon kanssa jutteleen kunnolla ekaa kertaa **erille** muuttemisen jälkeen .*

Erikoista on, että monikon allatiivia esiintyy aineistossa vain yksikön kanssa yhteen langenneessa muodossa. *Ereille*-tuloksia on 7, mutta mikään niistä ei ole *eri*-sanana allatiivimuoto. *Ereil*-hakusanalla tuloksia ei löytynyt.

4.2.12 Vajaakäyttöiset sijat

Vajaakäyttöisiä sijoja ovat kielessä harvinaisimmin esiintyvät sijamuodot abessiivi, instruktiivi ja komitatiivi. Niiden käyttöön liittyy morfologisia ja leksikaalisia rajoitteita: abessiivia käytetään ensisijaisesti MA-infinitiivin sijana, instruktiivi ja komitatiivi sisältävät aina monikon i-tunnuksen ja substantiivin komitatiivi myös possessiivisuffiksin (esimerkiksi *perheineni*). (VISK § 1261.)

Odotustenmukaisesti abessiivilla tai komitatiivilla ei tullut tuloksia. Myöskään olettamallani instruktiivin *erein*-muodolla ei löytynyt osumia, mutta yllätyksekseni ainakin yksi instruktiiviksi tulkittava muoto löytyi genetiivin *erin*-hakutulosten joukosta (esimerkki 107).

(107) *Syvän sisimmissämme tapahtuvan mallin , minkä voi toteuttaa montaa tietä , monin **erin** ulospäinnäkyvin tavoin .*

Tässäkin on kyse yksikkö- ja monikkomuodon yhteenlankeamisesta. Mielenkiintoista on, että instruktiivi on homonyyminen *erä*-sanana instruktiivimuodon kanssa. Kirjoittaja on saattanut joko olla välittämättä homonymiasta tai suorastaan ottaa *erä*-sanana instruktiivista mallia.

4.3 Homonymia ja muotojen yhteenlankeaminen

Käytän tässä ja seuraavassa luvussa 4.4 samoja esimerkkejä kuin luvuissa 4.2.1–4.2.12, mutta tarkastelen niitä nyt eri näkökulmasta. Olen kuitenkin numeroinut esimerkit uudelleen, jotta esimerkkilista pysyisi helppolukuisena ja yhdenmukaisena.

Aineistossa on kahta erityyppistä homonymiaa. Muotohomonymiaa on esimerkiksi *erä*- ja *eristää*-sanojen sijamuotojen kanssa, *Erin*-nimen kanssa ja useiden lyhenteiden kanssa. Muotohomonymiaa muiden sanojen kanssa osasin odottaa jo hakusanoja listatessani, mutta lisää homonyymisiä muotoja löytyi aineiston analyysissa. Sitten on *eri*-sanana taivutusparadigman sisäistä muotohomonymiaa, josta käytän nimitystä muotojen

yhteenlankeaminen. Aineistossa se ilmenee tyypillisimmin siten, että oletettua yksikkömuotoa käytetään myös monikossa (esimerkit 108–123).

- (108) – – niihin " erikoistuminen " aivan **eriä** tasoa kuin muissa liikkeissä – –
- (109) *Mistäs sitten motit tunnistaa vai ovatko nokka-akselit fyysisesti samanlaisia mutta nokan profiilit **eriä** ?*
- (110) *Vaihdoin nimimerkin , ja tekeydyin ihan **eriksi** ihmiseksi .*
- (111) *Ei kai kirjaimisto määrittele jumalia samoiksi tai **eriksi** .*
- (112) *Sillä oli vuorokausi ihan **erissä** rytmissä .*
- (113) ***Erissä** kampanjoissa on tunnistettu samoja trolleja . .*
- (114) *Nyt katsomme kaikenlaisia asioita **eristä** näkökulmasta .*
- (115) *ku ne on kuitenkin ain vähäsen erilaisii ja **erist** syist ...*
- (116) *Nekin uskovat johonkin , mutta **eriin** kuin minä .*
- (117) *Miehelläni on kuitenkin 3 **eriin** alaan koulutus , joten mikään typerys hän ei ole ..*
- (118) *mä tiedän ton tunteen mut hiukan **erillä** lailla .*
- (119) – – asioihin jossa ajatellaan **erillä** tavoilla .
- (120) – – malaijin rasiakilpikonna näyttää aivan **eriltä** , mun konnalta .
- (121) *On erilaisia ja **eriltä** tuntuvia seuraamuksia .*
- (122) – – muuta **erille** paikkakunnalle ja aloita kaikki ihan alusta – –
- (123) *päivän kääntyessä iltaan oli pakko taas lähteä **erille** suunnille .*

Yksikön ja monikon muodot lankeavat yhteen partitiivissa (108–109), translatiivissa (110–111), kaikissa sisäpaikallissijoissa (112–117) ja kaikissa ulkopaikallissijoissa (118–123). Muotojen yhteenlankeamista on myös *eriä*-partitiivin ja loppuheittoisen *eriä*-illatiivin kesken (esimerkit 124–125).

- (124) *onko joku samaa mieltä vai **eriä** mieltä ?*
- (125) *Tunnettu kirjailija ja kirjoittaja , jolla on suhteita **eriä** paikkoihin .*

Ehkä merkittäväintä on homonymia *erä*-sanana muotojen kanssa. Oletin, että kielenkäyttäjät karttaisivat näitä homonyymisiä muotoja, mutta analyysissä tilanne osoittautui päinvastaiseksi. Malli *eri*-sanana sijaitaivutukseen saadaan todennäköisesti juuri *erä*-sanana monikon sijamuodoista. Myös yksikön ja monikon yhteenlankeaminen saattaa liittyä *erä*-sanana malliin, sillä konstruoimani monikkomuodot olivat paljon yksikkömuotoja harvinaisempia ja ne ovat homonyymisiä juuri *erä*-sanana monikon muotojen kanssa. Homonyymittömiä muotoja siis käytettiin harvemmin.

4.4 Loppuheittoiset muodot

Loppuheittoisten muotojen käyttö osoittautui niin vähäiseksi, että loppuheiton olisi perustellusti voinut jättää kokonaan pois hakusanoistakin. Koska Suomi24-keskustelu kuitenkin on hyvin puhekielistä ja *eri*-sanana taivutus itsessäänkin puhekielen ilmiö, pidän loppuheittoa tässä tapauksessa huomionarvoisena piirteenä.

Yksikön loppuheittoisia tuloksia oli translatiivissa 7, inessiivissä 6, elatiivissa 7, adessiivissa 12 (joista 11 muodossa *eril* ja 1 muodossa *erill*) ja ablatiivissa 4. Monikossa loppuheittoisia esiintymiä ei ollut ollenkaan, mikä on linjassa sen kanssa, että monikon tuloksia oli muutenkin kaikissa sijoissa vähemmän kuin yksikössä. Esimerkit (126–131) ovat koontia loppuheittoisista muodoista niissä sijoissa, joissa niitä aineistossa on.

(126) *Kuin ne sitten saa naaman värinkin jollai värivoiteella täysin **eriks** ..*

(127) *Mut monesti hinta vaihtelee **eris** kaupois aikalailla .*

(128) *ajofiilis o **erist** mailmast .*

(129) *Suurempi osa hallitsijakielisistä oli **eril** linjalla --*

(130) *-- kun tullaan erinlaisista kodeista niin tulkitaan asiat **erill** lailla --*

(131) *Toiseks mun mielest maistuu **erilt** .*

Eri-sanana loppuheitto liittyy pääasiassa sellaisiin viesteihin, jotka ovat tyyliltään muutenkin hyvin puhekielisiä. Loppuheittoiset muodot esiintyvät niin yksin (126, 131), loppuheittoisen edussanan (127–128) kuin loppuheitottomankin edussanan kanssa (129–130). Nämä hakusanat eivät kuitenkaan anna täysin kattavaa kuvaa loppuheiton käytöstä, sillä loppuheittoisetkin muodot voivat saada liitepartikkeleita ja omistusliitteitä, joissa puolestaan voi myös olla loppuheittoa. Näidenkin hakusanojen pohjalta kuitenkin saa riittävän käsityksen siitä, millaista loppuheittainen käyttö aineistossa on.

5 PÄÄTÄNTÄ

Tutkielmani tavoitteena on ollut kuvailla *eri*-sanän taivutusta ja siihen liittyviä ilmiöitä. Sijataivutus osoittautui liki täydelliseksi, joskaan abessiivia, komitatiivia, monikon essiiviä ja monikon allatiivia ei aineistossa käytetty. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei niitä voitaisi käyttää tai etteivät ne kuuluisi *eri*-sanän sijataivutukseen. Asiaa voisikin tutkia jostain toisesta puhekielisestä aineistosta tarkemman kuvan saamiseksi. Koska jotkin muodot tuottivat tuhansia hakutuloksia, joista mahdollisesti vain pieni osa oli relevantteja, tarkka kvantitatiivinen analyysi olisi vaatinut jokaisen tuloksen läpi käymisen yksitellen. Mielestäni tarkkojen lukujen tutkimista olennaisempaa ja kiinnostavampaa oli kuvata, millaista taivutus on, joten keskityin siihen. Analyysi kuitenkin osoittaa, että taivutus on kattavaa ja runsasta, eli *eri*-sanän taivutus on huomionarvoinen ilmiö.

Keskeisin analyysissä toistuva ilmiö oli homonymia. Törmäsin siihen jo hakusanoja valitessani, mutta sen todellinen laajuus paljastui vasta tuloksia analysoidessa. *Eri*-lähtöisen sanaperheen suuri koko oli merkittävin syy siihen, että tuloksia piti hakea jokaisella taivutusmuodolla erikseen. Katkaistulla *eri**-hakusanalla tulokset olisivat olleet enimmäkseen muuta kuin *eri*-sanän sijamuotoja. Hakutuloksissa toistui muotohomonymia sekä muiden sanojen muotojen kanssa että sanan oman sijataivutuksen sisällä. Homonymia muidenkin sanojen kanssa liittyi pääasiassa samasta etymologiasta lähtöisin oleviin sanoihin, joita ovat esimerkiksi *erä*, *eristää*, *erinomainen*, *erillään* ja *erilleen*. Tähän joukkoon kuuluvat myös *eril.*, *erill.* ja *erit.*, jotka ovat lyhenteitä *eri*-johdoksista *erilainen*, *erillinen* ja *erityinen*.

Toinen aineistosta tutkimani ilmiö oli loppuheitto. Se osoittautui odotettua harvinaisemmaksi: yksikössä loppuheittoisia tuloksia oli korkeintaan muutama kutakin sijamuotoa kohden, eikä monikkomuodoissa ollut loppuheittoa lainkaan. Monikkokäyttöä tosin oli yksikön loppuheittoisiin muotoihin yhteenlangenneena. Loppuheittoa esiintyi usein loppuheittoisen edussanan kanssa sellaisissa viesteissä, jotka olivat muutenkin hyvin puhekielenomaisia.

Runsaan sijataivutuksensa johdosta *eri* onkin ominaisuuksiltaan adjektiivimaisempi kuin normatiivisten kielioppien kuvaus taipumattomista adjektiiveista antaa ymmärtää. *Eri* näyttää tunnusmerkkisemmältä adjektiivilta lausekkeessa *erillä tavalla* kuin lausekkeessa *eri tavalla*. Adjektiivimaisuuden selvittämiseksi voisi tulevaa tutkimusta tehdä siitä, komparoituuko *eri* ja muodostetaanko siitä adverbija. Samoja piirteitä voisi tutkia muistakin taipumattomista adjektiiveista. Kiinnostava aihe jatkotutkimukselle on myös se, missä murteissa sanaa *eri* taivutetaan sijamuodoissa ja mikä on sanan sijataivutuksen kielihistoriallinen tausta.

LÄHDELUETTELO

Aineisto

<https://korp.csc.fi/>

Lähdekirjallisuus

HÄKKINEN, KAISA 2004: *Nykysuomen etymologinen sanakirja*. Helsinki: WSOY.

KETTUNEN, KIMMO 2005: *Sijamuodot haussa – tarvitseeko kaikkea hakutermien morfologista vaihtelua kattaa?* Informaatiotutkimuksen sivuainetutkielma. Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitos. Viitattu 27.10.2019. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/92898/gradu00702.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

KOLEHMAINEN, TARU 2014: *Kielenhuollon juurilla: Suomen kielen ohjailun historiaa*. - Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

LARJAVAARA, MATTI 2007: *Pragmasemantiikka*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

LEINO, PIRKKO 1989: *Suomen kielioppi*. Helsinki: Otava.

LÄNSIMÄKI, MAIJA 2008: *Ihmemies on ihme mies*. (Julkaistu alun perin Helsingin Sanomien Kieli-ikkuna -palstalla) Helsingin Sanomat, 12.10.2008. Saatavissa: https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmat/kieli-ikkuna_%281996_2010%29/ihmemies_on_ihme_mies Viitattu 15.10.2019.

PALANDER, MARJATTA 2006: *Asia ei ole ”eri”*. – Kielikello 1/2006. <https://www.kielikello.fi/-/asia-ei-ole-eri-> Viitattu 14.10.2019

RÄIKKÄLÄ, ANNELI 1986: *Eri*. – Kielikello 3/1986. <https://www.kielikello.fi/-/eri> Viitattu 14.10.2019

VILKUNA, MARIA 2000: *Suomen lauseopin perusteet*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 90. Helsinki: Edita.

VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoersio, viitattu 14.10.2019. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7

LIITE 1: HAKUTULOSTEN MÄÄRÄ¹

sija	yksikkö	loppuheitto/muu puhekielisyy	monikko	loppuheitto/muu puhekielisyy
nominatiivi	eri 2 217 733	-	erit 4878	-
genetiivi	erin 5940	-	erien 988 erejen 0	erie 0/83 ereje 0/1
partitiivi	eriä 5465	erii 117	erejä 96	erei 0/23
essiivi	erinä 610	-	ereinä 0	erein 0
translatiivi	eriksi 328	eriks 7/40	ereiksi 2	ereiks 0
inessiivi	erissä 7528	eris 6/392 eriss 0	ereissä 12	ereis 0/5 ereiss 0
elatiivi	eristä 2004	erist 7/13	ereistä 9/12	ereist 0
illatiivi	eriin 873	erii 1/117	ereihin 8	ereihi 0
adessiivi	erillä 1607	eril 11/130 erill 1/26	ereillä 3/5	ereil 0 ereill 0
ablatiivi	eriltä 618	erilt 4	ereiltä 4/7	ereilt 0
allatiivi	erille 465	eril 0/130	ereille 0/7	ereil 0
abessiivi	erittä 0/36	-	ereittä 0	-
instruktiivi	-	-	erein 0 erin 1	-
komitatiivi	-	-	ereine 0	-

¹ Taulukossa eriteltynä tulosten lukumäärät hakusanoittain. Osa tuloksista on ilmaistu muodossa relevanttien hakutulosten määrä per kaikki hakutulokset. Frekventeimmistä muodoista ei ollut mahdollista tai edes tarpeen eritellä tarkkoja osuuksia. Harvinaisempien muotojen ja pääasiassa muita kuin *eri*-tuloksia tuottaneiden hakusanojen tapauksessa erittely antaa pelkkää tulosten lukumäärää tarkemman kuvan *eri*-tulosten tiheydestä.